

VODIČ
ZA OTVORENU
VLAST

Otvoreni javni podaci
Upravljanje zapisima

www.opengovguide.com

“Vodič za otvorenu vlast” je nastao kao rezultat rada organizacija civilnog društva okupljenih oko Inicijative za transparentnost i odgovornost (Transparency and Accountability Initiative), a služi kao vodič za kreiranje akcionih planova u okviru Partnerstva za otvorenu vlast.

Poglavlja iz “Vodiča za otvorenu vlast” sa engleskog je preveo Centar za društvena istraživanja Analitika, u okviru projekta “Zagovaranje za otvorenu vlast: Pravo da znam u jugoistočnoj Evropi”, koji se provodi u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Makedoniji, Srbiji i na Kosovu.

Stavovi izneseni u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost autora publikacije i ni u kom slučaju ne predstavljaju stavove Evropske unije.

Ovaj projekat finansira Evropska unija.

Otvoreni javni podaci

 Glavni autori: [Fondacija Sunlight](#) i [Fondacija Otvoreno znanje](#) (Open Knowledge Foundation)

Uvod

Ideja otvorenih podataka je sadržana u tome da podaci budu besplatno dostupni svima, za korištenje i ponovno objavljivanje bez ograničenja u vezi sa autorskim pravima, patentima ili drugim mehanizmima kontrole. Kada se informacije javnog sektora stave na raspolaganje javnosti kao otvoreni podaci, onda se oni nazivaju otvoreni javni podaci. Vlade i njihovi ugovarači prikupljaju ogromnu količinu kvalitetnih podataka u okviru svojih redovnih radnih aktivnosti. Rezultat toga je da država uglavnom uspostavi snažan monopol nad tim podacima tako da može strukturirati i homogenizirati interakciju između sebe i svojih građana. Ove su jednostrane interakcije skupe, ne odgovaraju na potrebe građana, a mogu i nepotrebno ograničiti aktivnosti vlade.

Otvaranje javnih podataka uključuje politike i tehnička pitanja. Ako vlada učini podatke otvorenim, to može imati potencijalno velike koristi, uključujući:

- **Transparentnost:** U demokratskom društvu koje dobro funkcionira, građani trebaju znati šta njihova vlada radi. Zato moraju imati slobodan pristup javnim podacima i informacijama, analizirati ih i dijeliti s drugim građanima.
- **Efikasnost:** Omogućavanje bolje koordinacije i efikasnosti unutar vlade, lakšim pristupom podacima, analizama i objedinjavanjem podataka iz različitih ministarstava i agencija.
- **Inovacija:** U digitalno doba, podaci su ključni resurs za društvene i poslovne aktivnosti. Sve, od autobusnog prijevoza do ljekarskog pregleda, zavisi od pristupa informacijama, od kojih mnoge kreira ili posjeduje država. Otvaranjem podataka, vlada može doprinijeti razvoju inovativnog poslovanja i usluga koje imaju društvenu i komercijalnu vrijednost.

Mnogi zakoni o javnim registrima i politike koje reguliraju [pravo na informacije](#) se tradicionalno oslanjaju na *reaktivno* objavljivanje, što znači da se javna informacija mora zatražiti prije nego što se stavi na raspolaganje, vlada koja je u potpunosti posvećena otvaranju podataka bira *proaktivno* objavljivanje informacija, a to znači da se javni podaci objavljuju odmah nakon prikupljanja i prije dostavljanja zahtjeva. Drugim riječima, vizija otvorenih podataka jest da informacije u posjedu vlade budu automatski otvorene. Otvaranje podataka ima brojne tehničke implikacije, posebno kada su u pitanju određeni formati koji se biraju za objavljivanje podataka. Otvoreni formati su strukturirani, nisu pod zaštitom i omogućavaju javnosti i vladi da maksimalno iskoriste podatke, sada i u budućnosti.

Vlade širom svijeta navode razne razloge za pokretanje inicijative za otvaranje podataka, uključujući i povećanje transparentnosti i odgovornosti vlade, ubrzavanje stvaranja novih digitalnih usluga i aplikacija za građane, oslobađanje punog ekonomskog potencijala javnih informacija, te razvijanje usluga vlade za potrebe koje se očekuju u budućnosti. Iako je ovo interesovanje najviših nivoa vlasti novo, ima mnogo profesija i zajednica koje su uključene u dijalog, politiku i razvoj u ovom pogledu, uključujući vladine dužnosnike, novinare, programere, reformatore u oblasti transparentnosti, zagovarače i zainteresirane građane.

Strukovne organizacije

Global Open Data Initiative (Globalna inicijativa za otvaranje podataka), <http://globalopendatainitiative.org/>

Sunlight Foundation (Fondacija Sunlight), <http://sunlightfoundation.com/>

Open Knowledge Foundation (Fondacija Otvoreno znanje), <http://okfn.org/>

World Bank's Open Government Data Working Group (Radna grupa Svjetske banke za otvorene javne podatke), <http://data.worldbank.org/>

Web Foundation, <http://webfoundation.org/>

Open Institute, <http://openinstitute.com/>

OGP Working Group: Open Data (Radna grupa za Partnerstvo za otvorenu vlast), <http://www.opengovpartnership.org/get-involved/join-working-group>

Sažetak ilustrativnih obaveza

Početne

- razvijanje snažnog javnog opredjeljenja za otvorenost podataka
- identificiranje i objava određenih javnih informacija kao otvorenih podataka

Prijelazne

- izrada politika na nivou vlade o otvorenim podacima kroz participativni proces
- propisati objavljivanje novih skupova podataka

Napredne

- uspostavljanje ili imenovanje nadzornog tijela
- kreiranje javnog popisa podataka u posjedu vlade, te provjeravanje njihove dostupnosti i upravljanja podacima
- uvođenje novih zakonskih prava u cilju osnaživanja javnosti
- proaktivno uključivanje u rad s korisnicima podataka i pružanje podrške
- zahtijevati da se obaveze u pogledu otvorenih podataka odnose na sve organizacije koje obrađuju javne podatke

Inovativne

- kreiranje jedinstvenih identifikatora za organizacije, stvari i mjesta

Detaljne preporuke

Početna mjera: Razvijanje snažnog javnog opredjeljenja za otvorenost podataka

Obrazloženje

Vlade koje žele iskoristiti prednosti otvorenih podataka uglavnom se u početku javno opredijele za ideju otvorenih podataka i postave ambiciozne, ali ostvarive ciljeve za objavljivanje podataka. Snažnim, javnim opredjeljenjem za otvorenost podataka na samom početku uspostavlja se praksa vlade na svim nivoima i stvara čvrst temelj za nastavak politike i tehnički razvoj, kao i mogućnosti uspostavljanja kontakta sa javnošću, poduzetnicima i privatnim sektorom.

Prilikom preuzimanja obaveza treba naglasiti prednosti proaktivnog objavljivanja podataka u otvorenim formatima. Preuzimanje obaveza može također pomoći vladama da privuku nove interesne grupe u proces objavljivanja podataka i razmatranja tog pitanja. Uključivanjem javnosti u ranoj fazi – još u procesu pripremanja obaveza – pobuđuje se interes, utvrđuju prioritete u procesu zagovaranja i priprema tehnička podrška za kasniji rad na otvaranju podataka. Time se zagovornicima ovog procesa pruža mogućnost da ističu ovo pitanje kao prioritet i da dalje, tokom vremena, prate napredak.

Snažna, dobro definirana obaveza može biti korisna za stvaranje političkog prostora i za druge reformske aktivnosti, analize i nove politike, istovremeno ističući da se radi o tek prvom koraku.

Preporuke

Preuzimanje obaveze u pogledu otvorenih podataka treba biti vidljivo, konkretno i, u idealnom slučaju, na visokom nivou. Slijede primjeri ključnih koraka koje su poduzele vlade:

1. Javna izjava predsjednika države svim ministarstvima i vladinim odjelima, u kojoj se ističe značaj otvorenih podataka, utvrđuju ključni principi otvorenog formata i licence, pretpostavke u korist transparentnosti, te prioritete za djelovanje.
2. Uspostavljanje koordinacijskog tijela (npr. u kabinetu) ili radne grupe u kojoj vlada i javnost imaju svoje predstavnike koji će razmatrati ovo pitanje.
3. Podrška zakonskim rješenjima kojima se podržava transparentan rad i integracija otvorenih podataka u izradu politika.

Standardi i uputstva

- Open Knowledge Foundation, Open Data Handbook (Fondacija Otvoreno znanje, Priručnik za otvorene podatke), <http://opendatahandbook.org/pdf/OpenDataHandbook.pdf>
- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>
- World Bank Open Data Toolkit (Alati za otvorene podatke, Svjetska banka), <http://data.worldbank.org/open-government-data-toolkit>

Primjeri iz svijeta

 Gradsko vijeće grada Enschede usvojilo je inicijativu kojom se potvrđuje značaj otvorenih podataka koji se mogu ponovo upotrebljavati i kojom se potiče učešće građana.

Na sastanku u martu 2011. godine, Gradsko vijeće holandskoga grada Enschede usvojilo je *Inicijativu o inovaciji i agilnosti u pogledu otvorenih podataka* i zahtijevalo da podaci budu otvoreni i besplatno dostupni. U inicijativi se potvrđuje da bi podaci u posjedu grada imali znatno veću vrijednost ako bi bili dostupni kao otvoreni podaci i ako bi se građanima omogućilo da koriste ove podatke u korist privrednih i održivih aktivnosti.

- <http://www.slideshare.net/TonZijlstra/enschede-netherlands-open-data-motion/>

 Premijer Ujedinjenoga Kraljevstva je u dopisu državnim resorima istakao široko opredjeljenje za otvaranje podataka.

U maju 2010. godine, britanski premijer David Cameron uputio je [dopis državnim resorima](#) o planovima da se otvore podaci u posjedu vlade. Pismo sadrži vladine inicijalne obaveze u pogledu transparentnosti kada su u pitanju troškovi državne i lokalne uprave i ključni skupovi državnih podataka, kao što su podaci o kriminalu. Premijer je uputio još jedan dopis [članovima vlade](#) o transparentnosti i otvorenim podacima u julu 2011. godine, u kojem se navode nove obaveze. Ove su se obaveze odnosile na poboljšanje kvaliteta i dostupnosti podataka, prije svega u pogledu zdravstva, obrazovanja i vještina, krivičnog pravosuđa, prometa i državnih finansija.

- <https://www.gov.uk/government/news/letter-to-government-departments-on-opening-up-data>
- <https://www.gov.uk/government/news/letter-to-cabinet-ministers-on-transparency-and-open-data>

 Američka vlada se javno obavezala na otvorenost podataka.

Američka vlada je u posljednjih nekoliko godina javno isticala veliku opredijeljenost u pogledu otvaranja podataka. Naprimjer, predsjednik Obama je prvog dana u uredu potpisao [Memorandum o transparentnosti i otvorenoj vladi](#), nalažući državnim agencijama da poduzmu konkretne mjere na provođenju načela transparentnosti, učešća i saradnje. Pored toga, Ured za upravljanje i budžet objavio je [Direktivu o otvorenoj vladi](#) u decembru 2009. godine, prema kojoj su agencije dužne osigurati veći pristup informacijama tako što će ih učiniti dostupnim na internetu u otvorenom formatu. Konačno, [Memorandum o politici otvorenih podataka](#) iz maja 2013. godine postavio je okvir za institucionaliziranje načela efikasnog upravljanja informacijama u svakoj fazi životnog ciklusa informacija kako bi se unaprijedila interoperabilnost i otvorenost.

- <http://www.whitehouse.gov/open>

Početna mjera: Identificiranje i objava informacija kao otvorenih podataka

Obrazloženje

Bitan početni korak u bilo kojoj inicijativi za otvaranje javnih podataka je, zapravo, pokretanje procesa objavljivanja informacija na internetu u strukturiranim, mašinski čitljivim formatima (kao što su budžetske tablice ili CSV-datoteke, mapirani podaci ili označeni službeni dokumenti) pod otvorenom licencom, koja trećim stranama jasno daje pravo da ih koristi bez ograničenja. Nestrukturirani formati podataka, kao što su skenirane slike vladinih dokumenata, omogućavaju samo uvid u podatke, a ne i njihovo korištenje. Odgovarajuća struktura omogućava mašinsko, detaljno i precizno analiziranje podataka i olakšava pretraživanje, sortiranje i analizu. Specifični formati otvorenih podataka uključuju JSON, CSV i XML (za baze podataka), te HTML i običan tekst (koji su samo polustrukturirani, ali omogućavaju fleksibilnost) za dokumente.

Na nacionalnom nivou, postoji najmanje 25 zemalja koje su objavile otvorene podatke (navedene na datacatalogs.org). U početku, rano objavljivanje novih baza podataka može pomoći vladama da krenu sa proaktivnim objavljivanjem podataka u posjedu države na širokoj osnovi. U idealnom slučaju, izbor podataka koji će se prvobitno ili prioritetno objavljivati zavisi od potencijalnih korisnika, nakon što se oni ili direktno kontaktiraju ili se pretraže relevantni izvori, kao što su zahtjevi za slobodan pristup informacijama.

Prilikom razmatranja proaktivnog objavljivanja podataka na širokoj osnovi, vlade trebaju iskoristiti priliku da objave što više podataka odjednom. Ovaj je pristup jednostavan ali efikasan način objavljivanja skupova podataka u cijelosti i pruža javnosti mogućnost za preuzimanje svih informacija pohranjenih u bazi podataka odjednom. Bilo da se cjelokupan paket podataka nudi na portalu ili čak jednostavnom funkcijom preuzimanja sadržaja putem linka vladine agencije, ovakav pristup informacijama često je jedan od najjednostavnijih i najdirektnijih koraka koje vladina tijela mogu poduzeti za javno distribuiranje informacija.

Preporuke

1. **Identificirajte podatke korisne za unutarnje i / ili javne procese koje ćete objaviti**, u saradnji s vladinim dužnosnicima i članovima ključnih javnih interesnih grupa. Prilikom utvrđivanja prioriternih podataka, iskoristite priliku i osigurajte informacije koje će doprinijeti da se objelodane informacije i donesu odluke.
2. **Istražite mogućnosti ljudski i mašinski čitljivih formata** i obogatite informacije semantičkim elementima, metapodacima i identifikatorima.
3. **Počnite sa objavljivanjem određenih javnih podataka kao otvorenih skupova podataka** – naprimjer, u strukturiranom, mašinski čitljivom formatu, nezavisnom od platforme pod izričitom otvorenom licencom.
4. **Istražite načine da vladine agencije učestvuju** u određivanju podataka za objavljivanje, pojedinačno i u koordiniranom djelovanju.
5. **Utvrđite ko su službenici za vezu ili koordinatori za podatke** među postojećim osobljem, koji mogu pomoći u početnim razgovorima o objavljivanju podataka u svojim odjelima.

Standardi i uputstva

- Open Data Definition, <http://opendefinition.org/>
- Open Knowledge Foundation, Open Data Handbook (Fondacija Otvoreno znanje, Priručnik za otvorene podatke), <http://opendatahandbook.org/pdf/OpenDataHandbook.pdf>
- OpenGovData.io, <http://opengovdata.io/>
- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>
- Deset principa za otvaranje javnih podataka, <http://sunlightfoundation.com/policy/documents/ten-open-data-principles/>
- Deset principa otvorenosti podataka, <http://sunlightfoundation.com/policy/documents/ten-open-data-principles/>
- World Bank Open Data Toolkit (Alati za otvorene podatke, Svjetska banka), <http://data.worldbank.org/open-government-data-toolkit>
- World Wide Web Consortium, Objavljivanje otvorenih javnih podataka, <http://www.w3.org/TR/gov-data/>

Primjeri iz svijeta

 U Danskoj, procjenjuje se da će vlada uštedjeti 45 miliona dolara godišnje pružanjem mogućnosti slobodnog pristupa “osnovnim podacima”.

U okviru danske Strategije e-vlade za period 2011–2015. godine, pojedinci, javne vlasti i privatne kompanije su dobile slobodan pristup za preuzimanje i korištenje *osnovnih podataka*, kako ih nazivaju u Danskoj. Osnovni podaci su temeljne informacije koje vlada koristi u svakodnevnim upravnim aktivnostima i uključuju podatke o ljudima,

kompanijama, adresama, zemljištu / nekretninama i upravne geografske podatke, kao što su administrativne i izborne granice.

Nakon što inicijativa bude potpuno završena u 2020. godini, očekuju se uštede u javnom sektoru od oko 45 miliona dolara godišnje, kao rezultat smanjenih troškova administracije. Posebno će se smanjiti trošak kupovine podataka od drugih vladinih organizacija.

Uštede u privatnom sektoru, oslobođanjem od obaveze da iste podatke šalju po nekoliko puta javnom sektoru ili da troše vrijeme na kupovinu javnih podataka, procjenjuju se na oko 87 miliona dolara godišnje. Očekuje se da će posebno promet nekretninama, osiguranje, finansije i telekomunikacije i geoprostorne kompanije imati direktnu korist od otvorenih osnovnih podataka.

- http://uk.fm.dk/publications/2012/good-basic-data-foreveryone/~media/Publikationer/Imported/2012/Gode%20grunddata%20til%20alle/BasicData_UK_web_2012.10.08.ashx

 U Izraelu, vlada je saradivala s kompanijom Google kako bi tranzitni podaci bili korisniji.

Data.gov.il jedinstven je portal koji ima za cilj osigurati pristup podacima iz javnih evidencija koji su nastali na temelju informacija u posjedu vlade. Ideja je potaknuti civilno društvo i širu javnost na kreativno korištenje podataka tako što će imati alate za prezentaciju informacija, standardizirano preuzimanje i standardni APIs (aplikacijski programski interfejs).

Kada je Google Izrael pokušao koristiti ove podatke za kreiranje tranzitne aplikacije, utvrdio je da postoje brojne greške. Google Izrael je pomoću svojih alata za validaciju provjerio vladine baze podataka i dao preporuke za poboljšanja. "Tim e-vlade bio je vrlo otvoren za proces validacije i poboljšanja. Bilo je potrebno 6–10 mjeseci opetovanja sa vladom dok nismo kreirali tranzitnu kartu za 25.000 autobuskih stanica i 53 željezničke stanice širom zemlje."

- http://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Israel_0.pdf
- <http://www.Data.gov.il>
- <http://maps.google.co.Uk/intl/en/landing/transit/#dmy>

 Moldavija zahtijeva od svakog ministarstva da objavi nove baze podataka.

U aprilu 2011. godine, Moldavija je postala jedna od prvih zemalja u istočnoj Evropi koja je pokrenula portal otvorenih podataka. Portal www.date.gov.md objedinjuje baze podataka objavljene u raznim ministarstvima i uredima državne uprave.

Premijer je izdao direktivu kojom se od ministarstava zahtijeva da objave tri nove baze podataka svaki mjesec.

- http://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Moldova_0.pdf
- <http://http://www.date.gov.md/>

 Vlada Čilea objavila je 1.003 baze podataka.

Ove 1.003 baze podataka, objavljene na web-stranici vlade datos.gob.cl klasificirane su prema kategorijama, ministarstvima i popularnim oznakama.

- <http://datos.gob.cl/datasets>

Prijelazna mjera: Kroz participativni proces, izraditi politiku na nivou vlade o otvorenim podacima

Obrazloženje

Sušтина je inicijativa za otvaranje podataka mnogih vlada politika obaveznog objavljivanja novih podataka na nivou vlade i postavljanje standarda za objavljivanje podataka. Ova politika primarno precizira kako će vlada upravljati podacima i objavljivati ih. Politike otvorenih podataka trebaju biti ambiciozne, ali i praktične, što znači da bi trebale definirati viziju, zašto se politika provodi, ali i osigurati efikasne mjere koje vlada i relevantna nadzorna tijela trebaju slijediti kada je u pitanju provođenje politika. Izrada propisa ili smjernica može osigurati snažnu pouzdanu politiku, a to obično znači napraviti razliku između politike donesene radi forme i konkretne politike.

Pristup otvorenih podataka širok je pojam i dobro osmišljena politika otvorenih podataka može biti relevantna za više različitih zajednica. Jaka politika zahtijeva konsultacije i saradnju sa interesnim grupama unutar i izvan vlade, kako tokom izrade politike tako i tokom njenog provođenja.

Politike otvorenih javnih podataka često su najbolje kada se izrađuju postepeno i uz prilagođavanja kako bi se osnažile tek pokrenute aktivnosti i utvrdilo gdje je potrebna kontinuirana revizija. Time što su otvorene (ili čak podložne) za buduće revizije i prepravke, politike otvorenih podataka bit će ažurirane u skladu s najboljim praksama, tehnološkim napretkom i povratnim informacijama u toku nadzora provođenja postojeće politike.

Preporuke

1. Stvorite mogućnosti i kanale za saradnju s korisnicima podataka – poput konsultacija, profila društvenih medija, namjenskih adresa elektronske pošte i osoblja koje je u stanju obraditi informaciju i odgovoriti na potencijalna pitanja.
2. Organizirajte široke, inkluzivne konsultacije kako bi se iskoristila stručnost javnosti i osigurao legitimitet procesa. Dodijelite konkretne odgovornosti za organiziranje konsultacija i posvetite posebnu pažnju isključenim zajednicama.
3. Proaktivno prikupljajte informacije od potencijalnih korisnika podataka o tome koje vrste informacija žele – i na početku i na redovnoj osnovi.
4. Revidirajte postojeće politike i analizirajte prepreke koje mogu postojati u državi kada je u pitanju pristup otvorenim podacima i njihovo ponovno korištenje.
5. Dodijelite konkretnu odgovornost za izradu politika i uključite vladine dužnosnike iz cijele vlade. To bi trebalo uključivati odgovornost za inkorporiranje javnih prijedloga u politiku.
6. Utvrdite zahtjeve za uspostavljanje sistema otvaranja podataka, od podatkovnih standarda do novih zahtjeva za kreiranje novih sistema podataka, sve do izrade komplementarnih zakona gdje su standardi za objavu podataka ugrađeni od samog početka.
7. Politika treba uključivati rokove te ciljeve i mjerila koji se mogu koristiti kao mjerilo za ocjenu usklađenosti.
8. Razmotrite uspostavljanje jedinstvenog tijela ovlaštenog za rješavanje sukoba, konzistentan nadzor i osiguranje postupanja u skladu s tim. Ta se funkcija može dodijeliti povjereniku za informiranje ili novom ovlaštenom tijelu.
9. Osigurajte izdvajanje dostatnih finansijskih sredstava za provođenje politike.
10. Preispitajte politiku nakon objavljivanja u cilju njenog jačanja.

Standardi i uputstva

- Open Knowledge Foundation Open Data Handbook (Fondacija Otvoreno znanje, Priručnik za otvorene podatke), <http://opendatahandbook.org/pdf/OpenDataHandbook.pdf>

- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>
- World Bank Open Data Toolkit (Alati za otvorene podatke, Svjetska banka), <http://data.worldbank.org/open-government-data-toolkit>

Primjeri iz svijeta

 Kanada je razvila licencu Open Government (licenca otvorene vlade).

Kanadski Akcioni plan otvorene vlade sadrži konkretnu obavezu razvoja nove licence za otvorenu vladu (Open Government License). Cilj je ukloniti ograničenja na ponovnu upotrebu objavljenih informacija Vlade Kanade (podataka, informacija, web-stranice i publikacije), usklađujući se sa najboljim međunarodnim praksama za licenciranje. Licence koje su se koristile bile su nedosljedne, sadržavale su restriktivne klauzule, a bile su pisane jezikom koji su samo pravnici mogli razumjeti.

- <http://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Inspiring%20Story%20-%20Canada.pdf>

 Australaska država New South Wales objavila je svoj prijedlog politike otvorenih podataka za komentare na internetu.

Nakon konsultacija sa zainteresiranim stranama, australaska država New South Wales objavila je nacrt politike otvorenih podataka u maju 2013. godine za javne komentare. Javnosti je dato oko mjesec dana da učestvuje u raspravi na web-stranici engage.haveyoursay.nsw.gov.au i dostavi mišljenja na sljedeća pitanja: (1) Koje principe otvorenih podataka treba uključiti u politiku?; (2) Koje jurisdikcije imaju najbolje politike otvorenih podataka i zašto? i (3) Kako vlade mogu unaprijediti otvorene podatke u javnoj službi?

- <http://engage.haveyoursay.nsw.gov.au/opendata>

 Grad Oakland izradio je svoju politiku otvorenih podataka pomoću metode saradnje koja je uključivala otvorene *online* komentare i javne skupove.

Politika otvorenih podataka za grad Oakland, Kalifornija, izrađena je 2013. godine primjenom metode saradnje. Javnost je bila pozvana da dostavi komentare i direktno učestvuje u javnoj raspravi.

- https://docs.google.com/document/d/1s7__p8Duj9aH7MmULqPBqOU13iKVqeBaLD1Gk4Y2v4/edit?pli=1

 Politika otvorenih podataka flamanske vlade sadrži standard automatske otvorenosti.

Flamanska vlada u Belgiji odobrila je politiku otvorenih podataka 2011. godine. Politika sadrži šest glavnih elemenata: (1) otvoreni podaci su zadana opcija, a javna digitalna dostupnost norma; (2) ponovno korištenje tih podataka dopušteno je za bilo koju svrhu; (3) standarde otvorenosti treba primjenjivati; (4) podatke treba učiniti dostupnim na prvom izvoru gdje je to moguće; (5) integralni pristup realizaciji otvorenih podataka, uključujući sve nivoe vlasti; (6) predviđeno je centralno skladište podataka flamanske vlade za njene podatke.

- <http://epsiplatform.eu/content/flemish-government-outline-open-data-policy>

 Američka vlada pokrenula je javni otvoreni projekt kako bi olakšala provođenje i razvoj svoje politike otvorenih podataka.

Kada je američka vlada uspostavila politiku otvorenih podataka, shvatila je da se tehnologija razvija mnogo brže nego politika. Prilikom izrade politika za tehnologiju, agencije su se često suočavale sa zastarjelim metodama odmah nakon objavljivanja nove politike.

Iz tih razloga, uspostavljen je Projekt otvorenih podataka na GitHub, popularnoj *code-share* internetskoj stranici, koju koristi *open source* zajednica. Projekt otvorenih podataka internetski je skup kodova, alata i studija slučaja kako bi se agencijama SAD-a pomoglo da usvoje politiku otvorenih podataka. Svako – državni službenici, poduzetnici, programeri, javnost – može vidjeti i doprinijeti uređivanjem sadržaja, dodavanjem novih stranica ili dodavanjem alata.

Za početak, Uprava za opće poslove ima ulogu moderatora – obavlja nadzor i pruža podršku, ali je cilj da saradnici unutar i izvan vlade vremenom budu ovlašteni da preuzmu vodeće uloge.

- <http://project-open-data.github.io/>

Prijelazna mjera: Propisati obavezu objavljivanja novih skupova podataka

Objasnenje

Vlade proizvode ogromnu količinu informacija, ali često se događa da je samo mali podskup dostupan na internetu, iako sve više ljudi traži ove zapise i građu na internetu. Inicijative u pogledu otvorenih podataka pružaju priliku da se utvrde skupovi podataka i zapisi koji bi mogli biti dostupni javnosti ili na internetu, ali to još uvijek nisu. Određivanje podataka koji su ‘novi’ i njihovo objavljivanje ključno je za ostvarenje vizije vladinog programa otvorenih podataka imajući u vidu da vlada time integrira norme otvorenosti podataka u svoju proceduru.

Zahtjev u pogledu objavljivanja “novih” podataka u nekim slučajevima može se odnositi na informacije koje će tek biti pripremljene, prikupljene i prvi put objavljene, što je jedinstvena prilika da se u objavljivanju otvorenih podataka od početka primijene najbolje prakse. U drugim slučajevima, ‘novi’ se podaci mogu pronaći u postojećim skupovima podataka i daje se nalog za njihovo objavljivanje kao otvorenih podataka.

Informacije mogu obuhvatati širok spektar – od podataka o registraciji poslovnog subjekta do video i audiozapisa i zapisnika sa javnog sastanka. Također, one mogu uključivati i historijske informacije koje su bile pohranjene u arhivama spisa. Može se dati konkretan nalog u pogledu raznih vrsta podataka – od podataka o prijevozu i baza podataka o registraciji lobista do video i audiozapisa s javnih skupova – iako treba obratiti pažnju na to kako se formuliraju i opisuju informacije na koje se to odnosi. Opisne fraze kao što su “velike vrijednosti” ili “visokog prioriteta”, kada se koriste bez uputa ili naznaka o tome kako se pripisuje vrijednost ili daje prioritet, mogu ostaviti prostora za izgovore da se oteža ili spriječi objavljivanje informacija koje traži javnost.

Preporuke

1. Sarađujte sa vladinim dužnosnicima i članovima ključnih javnih interesnih grupa kako bi se odredili podaci koji se mogu objaviti a dragocjeni su za interne i javne procese.
2. Uvedite propise o otvorenim podacima koji nalažu da se određene klase ili kategorije podataka objavljuju kao otvoreni podaci.
3. Budite jasni u pogledu opsega ‘novih’ informacija i utvrdite koje su ključne agencije, odbori ili drugi relevantni akteri neophodni za proces digitalizacije i objavljivanja.
4. Utvrdite posebne zahtjeve u pogledu kontinuiranog ažuriranja otvorenih podataka, te nastojte objavljivati te podatke čim se prikupe (u stvarnom vremenu).
5. Objavite nove podatke na internetu bez ograničenja u pogledu zaštite intelektualnog vlasništva ili naknade, u strukturiranom formatu, i osigurajte blagovremeno ažuriranje.

Standardi i smjernice

- Open Knowledge Foundation Open Data Handbook (Fondacija Otvoreno znanje, Priručnik za otvorene podatke), <http://opendatahandbook.org/pdf/OpenDataHandbook.pdf>
- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>
- World Bank Open Data Toolkit (Alati za otvorene podatke, Svjetska banka), <http://data.worldbank.org/open-government-data-toolkit>

Primjeri iz svijeta

 U Japanu, Nacionalna biblioteka parlamenta planira digitalizirati cjelokupnu zbirku i učiniti je dostupnom na mreži.

Ovo je jedina nacionalna biblioteka u zemlji i uskoro će izvršiti potpunu digitalizaciju tekstova, nakon čega će japanska književna djela postati široko dostupna za pretraživanje na internetu.

- <http://www.futuregov.asia/articles/2011/aug/05/japan-digitises-national-diet-library/>

 Slovačka objavljuje vladine ugovore na internetu.

Korupcija u javnim nabavkama u Slovačkoj dugogodišnji je problem. Problemi u javnim nabavkama nastaju kada se prije ili nakon dodjele ugovora manipulira ponudama tako što se, naprimjer, ograničava konkurencija postavljanjem nerazumnih uvjeta, ugovori se ne izvršavaju u potpunosti ili se mijenjaju u velikoj mjeri nakon tenderske procedure. Jedan od drastičnih primjera je "Skandal sa oglasnom pločom", poznati skandal povezan s javnom nabavkom iz 2007. godine, kada je Ministarstvo za razvoj raspisalo tender za građevinske usluge u ukupnom iznosu od 119,5 miliona eura i objavilo ga na maloj oglasnoj ploči u hodniku unutar zgrade ministarstva gdje ga je samo mali broj ljudi mogao vidjeti. Ugovor je dodijeljen firmi koja je poznata po bliskim vezama sa čelnikom vladajuće stranke. Slovački Ured za javne nabavke poništio je tender nakon više od godinu dana kada je skandal izišao na vidjelo.

Slovački je zakon revidiran nakon što su 2011. ažurirane Direktive Evropske unije o javnim nabavkama i iskazana zabrinutost zbog skandala u vezi s javnim nabavkama koji su privukli veliku medijsku pozornost. Uvedene su velike reforme, između ostalog:

1. uvođenje sistema elektronske javne nabavke (e-nabavka), u kojem se na jedinstvenom portalu javno objavljuju informacije o tenderima, tenderskoj dokumentaciji, podnesenim ponudama i dodijeljenim ugovorima;
2. uvođenje mehanizama obratne dražbe za nabavku roba i usluga;
3. obavezno objavljivanje svih javnih ugovora na mrežnom centralnom vladinom repozitoriju ugovora.

Slovački [Zakon br. 546/2010](#) o dopuni Zakona br. 40/1964 nalaže objavljivanje svih javnih ugovora na internetu, uz određene ograničene izuzetke. Da bi se spriječili tajni ugovori, svaki neobjavljeni ugovor proglašava se nevažećim. Vladin [Ured za javne nabavke](#) nadležan je za propise o nabavkama u Slovačkoj. Ovaj ured objavljuje Službeni glasnik o javnim nabavkama, daje pravna tumačenja Zakona o javnim nabavkama, vodi registar dokumenata za javnu nabavku i održava portal za javne nabavke, koji se zove [EVO](#).

Ove su reforme u velikoj mjeri olakšale pristup javnim podacima o nabavkama za organizacije i pojedince izvan vlade. Pristup tenderskoj dokumentaciji i drugim podacima u vezi sa javnim nabavkama ranije je bio odobran na zahtjev u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama (ZoSPI). Događalo se da se zahtjevi ne odobre i da žalbeni postupak potraje toliko dugo da informacije ne budu više relevantne.

Sada se sve informacije objavljuju na portalu EVO, uključujući i sam ugovor i informacije o pristiglim ponudama i procesu ugovaranja.

Dostupnost podataka smanjila je prepreke kada je u pitanju učešće u procesu nadzora. Ovim je omogućeno znatno

veće učešće javnosti u otkrivanju sumnjivih nabavki. Prije reformi, korupcija se otkrivala nakon dojava o sumnjivim postupcima koje su upućivane novinarima ili nadzornim tijelima. Veći broj dojava sada dolazi od lokalnih aktivista i pojedinaca. Naprimjer, nastavnici su skrenuli pažnju na to da je Ministarstvo prosvjete izvršilo velike nabavke cvijeća i alkohola, nakon čega je Ministarstvo finansija izvršilo reviziju.

Na temelju objavljenih informacija, moguće je uporediti ugovarače i pratiti kretanja u različitim gradovima i institucijama. Lokalno stanovništvo koje ima informacije o tome ko su gradonačelnikovi prijatelji i koje su lokalne firme povezane sa utjecajnim ljudima može uočiti probleme koji se možda ne mogu uočiti ako se ne istražuje na licu mjesta.

Bez obzira na ove pozitivne pomake, korupcija u javnim nabavkama u Slovačkoj i dalje predstavlja izazov. Iako dostupnost podataka predstavlja pozitivan korak, i dalje postoje prepreke kada je u pitanju korištenje takvih podataka. Ako ne postoji realna prijetnja u pogledu primjene, transparentnost i objavljivanje podataka imaju ograničen efekat na realizaciju stvarnih promjena. Istraživači koji koriste ove podatke kažu da bi racionalniji način objavljivanja i formatiranja ovih podataka olakšao njihovu upotrebu, čime bi se smanjili troškovi utvrđivanja koruptivnih radnji i povećala mogućnost otkrivanja nedopuštenih postupaka. Slovačke nevladine organizacije TI-Slovakia i Fairplay Slovakia održavaju internetsku stranicu [Otvoreni ugovori](#), na kojoj se nalaze podaci o nabavkama koji su prikupljeni i strukturirani iz javnih izvora. Ovaj portal pruža vizuelni prikaz troškova nabavke koji su kategorizirani prema ugovaračima, dobavljačima, sektorima i regijama. Omogućeno je istovremeno preuzimanje velike količine strukturiranih podataka. Zahvaljujući ovakvim formatima podataka, organizacija TI-Slovakia bila je u mogućnosti provesti detaljnije analize koje ranije nisu bile moguće.

Standardizirani formati podataka, mogućnost istovremenog preuzimanja velike količine podataka, strukturirani formati, kao što su XML, olakšavaju korištenje podataka. Nepostojanje licenci uz javne podatke predstavlja veliki problem zbog toga što nije jasno kako se podaci mogu koristiti. Dodatne informacije o zahtjevima u predtenderskom postupku također bi bile korisne.

Potrebno je osnažiti i formalne mehanizme i institucionalna sredstva za sankcioniranje. Fondacija Sunlight zaključuje da "sama transparentnost, što je najvažnije, ne može izgleda promijeniti duboko usađene koruptivne prakse u kratkom periodu. Transparentnošću se može samo ukazati na problem i staviti na raspolaganje alati za nadzor i istragu. Moraju se uspostaviti provedbeni mehanizmi, kako formalni tako i neformalni, kako bi se sankcionirali počinitelji nedopuštenih radnji koje su otkrivene tokom nadzora zahvaljujući transparentnosti".

[Izvor: Analiza slučaja koju je pripremila Fondacija Sunlight]

- <http://sunlightfoundation.com/blog/2013/08/12/case-study-public-procurement-in-the-slovak-republic/>
- <http://www.zmluvy.gov.sk/>
- <http://www.otvorenezmluvy.sk/>

 Brazilsko Ministarstvo finansija objavljuje velike količine budžetskih podataka u mašinski čitljivom formatu.

Brazil je uveo niz instrumenata za fiskalnu transparentnost. Možda najpoznatija inicijativa odnosi se na portal Transparentnost <http://www.portaltransparencia.gov.br/>, koji je pokrenut 2004. godine i objedinjuje informacije iz cijele savezne vlade. Portal sadrži informacije o javnim prihodima, budžetima i potrošnji, kao i o prihodima i imovini javnih službenika te informacije o nabavci. Svakodnevno se ažurira i omogućava pretraživanje, otvoren pristup podacima, te nudi poseban prostor za oblasti od velikog interesa, kao što su Svjetsko prvenstvo i Olimpijske igre.

Portal pruža informacije kojima se može lako pristupiti i koje se mogu koristiti. Naprimjer, budžetske linije označene su popularnim imenima (naprimjer, 'bolsa familia'), kao i službeni naziv ('Transferencia de renda e acesso à saúde e acesso à educação'). Informacije na budžetskom portalu prikazane su u obliku otvorenih, mašinski čitljivih podataka tako da ih civilno društvo, mediji i druge organizacije mogu ponovo koristiti za analize, uz vizuelizacije i alate za navigaciju.

Uporedo sa razvojem prakse transparentnosti, razvijao se i pravni okvir. Brazil je 2012. godine usvojio novi Zakon o transparentnosti, prema kojem svi brazilski javni subjekti (izvršna, pravosudna i zakonodavna tijela na federalnom, državnom i općinskom nivou, kao i u federalnom okrugu) imaju obavezu objavljivati detaljne budžetske podatke na internetu u stvarnom vremenu. Inicijativu za transparentnost predvodi Ured glavnoga kontrolora. Ulažu se značajni

napori u obrazovanje i dijalog, kako unutar tako i izvan vlade, kako bi se razumjele potrebe korisnika informacija, te podržalo korištenje podataka i osigurao protok kvalitetnih informacija.

U okviru prvog Akcionog plana Ureda glavnoga kontrolora, Brazil je stavljao na raspolaganje više budžetskih informacija na svom portalu za transparentnost, čime je osigurana bolja informiranost o socijalnim davanjima i ugovorima. Drugi Akcioni plan predviđa potpunu reorganizaciju portala Transparentnost, na temelju iskustva stečenog u prvih deset godina, kako bi se unaprijedio kvalitet, upotrebljivost i povezale informacije o budžetu sa skupovima podataka o aktivnostima vlade. Federalna vlada sada potiče države i općine da razviju svoje portale.

[Izvor: Webinar prezentacija, Otavio Castro Neves, 30. juli 2013]

- <http://www.opengovpartnership.org/webinar-introducing-fiscal-openness-working-group>

 Italijanski Senat objavljuje podatke o pravnim propisima na vlastitom portalu otvorenih podataka.

Ovi se podaci objavljuju na portalu *dati.senato.it*. Portal pruža informacije za građane, istraživače i novinare kako bi analizirali i razmjenjivali informacije o prijedlozima, raspravama i glasanju u Senatu. Podaci se objavljuju pod licencom Creative Commons (CC BY 3.0) i mogu se besplatno ponovo koristiti.

- <http://dati.senato.it/>

Napredna mjera: Uspostavljanje ili imenovanje nadzornog tijela

Obrazloženje

Jedinstveno nadležno tijelo koje će biti ovlašteno za rješavanje sukoba i dosljedan nadzor i koje će osigurati da se nove mjere u pogledu otvorenih podataka poštuju predstavlja dragocjen resurs za svaku politiku otvorenih podataka. Inicijative za otvaranje podataka obično uključuju smjernice za službenika koji već radi (tj. rukovodioca informatičkog ili administrativnog odjela) ili za određeni odjel koji je nadležan za nadzor njihovog provođenja i njihove usklađenosti, iako se mogu otvoriti i nova radna mjesta i odrediti nadležni organi. Važno je odrediti nadležni organ, nadzorni odbor ili slično tijelo kako bi se osiguralo da se politika otvorenih podataka doista provodi i da se nepredviđene prepreke tokom realizacije mogu rješavati. Nova nadzorna tijela trebaju biti nezavisna, njihov rad treba biti javan, a njihova se funkcija može osnažiti donošenjem novih propisa ili smjernica za provođenje.

Preporuke

Kada je u pitanju nadležno tijelo koje je uspostavljeno ili kojem su data ovlaštenja, potrebno je obratiti pažnju na to da se dodijele izvršne ovlasti kako bi se mogao pratiti rad i rješavati problemi u slučaju suprotstavljanja ili nepoštivanja.

Standardi i smjernice

- OpenGovData.io, <http://opengovdata.io/>
- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>
- World Bank Open Data Toolkit (Alati za otvorene podatke, Svjetska banka), <http://data.worldbank.org/open-government-data-toolkit>

Primjeri iz svijeta

 U Australiji, povjerenik za informiranje odgovoran je za sve informacije u posjedu vlade.

U skladu sa australskim Zakonom o povjereniku za informiranje iz 2010. godine, zadatak je povjerenika za informiranje da izvještava o svim pitanjima koja se odnose na prikupljanje, korištenje, otkrivanje, upravljanje, administriranje ili pohranjivanje informacija u posjedu vlade te na njihovu dostupnost.

- <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2010A00052>

 U Kanadi, povjerenik za informiranje istražuje žalbe u vezi sa pristupom informacijama i zalaže se unutar vlade za proaktivniji pristup objavljivanju informacija.

Ovaj povjerenik istražuje žalbe na postupanje federalnih institucija po zahtjevima za pristup informacijama. Službenik za informiranje također potiče federalne institucije da objavljuju informacije, te stalno poduzima korake u korist slobodnijeg pristupa informacijama kroz ciljane inicijative, kao što je obilježavanje [Sedmice prava javnosti na informacije](#) (pod nazivom "Imamo pravo da znamo"), te stalni dijalog s Kanađanima, parlamentom, institucijama na federalnom i pokrajinskom nivou.

- <http://www.oic-ci.gc.ca/eng/abu-ans-what-we-do-ce-que-nous-faisons.aspx>

 U američkoj saveznoj državi Utah, Savjetodavni odbor za transparentnost je nadležan za nadzor nad državnim politikom otvorenosti podataka.

U američkoj saveznoj državi Utah, Savjetodavni odbor za transparentnost je nadležan za nadzor nad državnim politikom otvorenosti podataka. Odbor se sastoji od šest članova, koji imaju potrebno znanje o pružanju otvorenog pristupa podacima koji se odnose na javne finansije. U nadležnosti Savjetodavnog odbora je i osiguranje boljeg pristupa javnim informacijama putem web-stranice za informiranje transparent.utah.gov.

- <http://le.utah.gov/~2013/bills/sbillenr/SB0283.pdf>

Napredna mjera: Kreiranje javnog popisa podataka u posjedu vlade, te revidiranje postojećih podataka

Obrazloženje

Vladini zvaničnici, kreatori politika i javnost mogu zahtijevati ili analizirati samo ono što znaju da postoji. Veoma često se događa da i sami vladini zvaničnici ne znaju detalje niti znaju koliko informacija posjeduju. Sveobuhvatni indeks ili popis informacija u posjedu vlade omogućava kreatorima politika i administratorima da utvrde da li se informacijama upravlja na odgovarajući način i osigurava bolji nadzor javnosti. Javno predstavljanje informacija u posjedu agencije osigurava da se informacijama upravlja u službi javnog interesa, a može povećati efikasnost na nivou različitih resora.

Kako bi dostavile ažurirane informacije, od agencija se također može tražiti da redovno revidiraju informacije koje posjeduju.

Preporuke

1. Pripremite politiku na visokom nivou koja će nalagati da svako ministarstvo pojedinačno sačini indeks svih podataka koje posjeduje.

2. Kreirajte varijable i oznake za svaki skup podataka u posjedu vlade koji je uključen u popis, odnosno, da li je javan ili ne, da li može biti stavljen na raspolaganje javnosti, da li mu se može odobriti pristup na temelju zahtjeva za slobodan pristup informacijama, razloge zbog kojih se ne može objaviti ili kako je klasificiran, ako je javan, gdje se može naći itd.
3. Objavite indekse podataka na internetu tako da postoji direktna poveznica sa javnim skupovima podataka.
4. Istražite mogućnosti korištenja procesa revizije kao mehanizma kojim će se osnažiti vladine agencije da postanu prepoznatljive po informacijama koje prikupljaju, obrađuju i distribuiraju.

Standardi i smjernice

- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>

Primjeri iz svijeta

 U Kanadi je pokrenuta inicijativa koja uključuje cijelu vladu, a odnosi se na utvrđivanje svih podataka u posjedu vlade.

Kanadski projekt inventara podataka je projekt cjelokupne vlade u okviru kojeg se vrši popis svih podataka u posjedu federalnih organa vlasti. Inventar se sastoji od metapodataka o skupovima podataka koje posjeduju državna ministarstva, na kojima će biti poveznica, gdje je to moguće, sa konkretnim ključnim pitanjima u vezi sa politikom. Ostali će metapodaci uključivati naslov, predmetno područje i podteme, vrijeme i geografsku pokrivenost, izvor podataka i veličinu, vlasništvo i kontakt-informacije, kao i opis skupa podataka. Pored ovog projekta inventara podataka, radi se i na procjeni potreba u pogledu podataka i utvrđivanju toga koji podaci nedostaju.

- http://www23.statcan.gc.ca/imdb/p2SV.pl?Function=getSurvey&SDDS=5190&Item_Id=122357=en

 U američkom gradu San Francisco, vladina politika otvorenih podataka nalaže da sve službe objavljuju inventar podataka koje posjeduju.

U skladu sa [Politikom otvorenih podataka u San Francisku](#), svaka gradska služba mora uložiti razumne napore da stavi na raspolaganje sve skupove podataka pod svojom kontrolom. Pored toga, politika nalaže da se pripremi Plan za otvorene podatke i da se uključi sažeti opis svih skupova podataka pod kontrolom svake gradske uprave.

- <http://sunlightfoundation.com/blog/2013/04/25/open-data-policy-evolution-san-francisco/>

 U Sjedinjenim Američkim Državama, politika otvorenih podataka iz 2013. nalaže da federalne agencije izvrše reviziju i kreiraju indeks skupova podataka.

U skladu sa američkom [Politikom otvorenih podataka](#) iz 2013. godine, agencije su dužne sačiniti indeks svih svojih podataka (interno), javni popis svih svojih javnih podataka i spisak svih svojih podataka koji se mogu objaviti.

- <http://sunlightfoundation.com/blog/2013/05/09/open-data-executive-order-shows-path-forward/>

 U Engleskoj i Velsu, Zemljišno-knjižni ured sadrži popis svih raspoloživih podataka.

Britanski Zemljišno-knjižni ured je državni ured koji je osnovan 1862. godine i u nadležnosti je ministra za poslovanje, inovacije i vještine. Ovaj ured čuva i vodi zemljišne knjige za Englesku i Vels, koje predstavljaju jedan od najvećih

skupova podataka o nekretninama na svijetu.

Veliki broj besplatnih skupova podataka objavljuje se od 2012. godine pod licencom Open Government Licence (OGL) u CSV i Excel formatima, a od januara 2013. godine kao povezani podaci. Zemljišno-knjižni ured postepeno dodaje skupove podataka, prioriteto one za koje smatra da imaju širi javni interes, informacije koje se često traže i informacije koje nisu dostupne iz drugih izvora. U okviru ovog procesa, Ured je objavio inventar skupova podataka kako bi osigurao transparentan, sveobuhvatan spisak svih podataka koje posjeduje, jasno navodeći da li se oni mogu objaviti kao otvoreni podaci. Također, pozvao je na dostavljanje povratnih informacija kako bi utvrdio prioritete u pogledu budućeg objavljivanja podataka za javnost.

- <http://data.gov.uk/dataset/land-registry-dataset-inventory>
- <http://www.landregistry.gov.uk/media/all-releases/press-releases/2013/land-registry-goes-big-on-open-data>

 Nacionalni ured za reviziju u Velikoj Britaniji izvršio je pregled podataka u posjedu vlade i objavio izvještaj o svojim nalazima za javnost.

Ovaj ured prati javnu potrošnju u ime parlamenta i ima zakonske ovlasti da mu podnosi izvještaje o ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti korištenja resursa od strane ministarstava.

Ured je 2012. godine izvršio pregled svih resora vlade kako bi ocijenio napredak u provođenju mjera transparentnosti. Urađeno je istraživanje, obavljani razgovori u 16 ministarstava i izvršen pregled objavljenih informacija na nivou centralne i lokalnih vlada kako bi se procijenila usklađenost sa smjericama Trezora o resornim podacima o potrošnji, te napredak u provođenju načela o javnosti podataka, koja je pripremio Odbor za transparentnost javnog sektora.

- <http://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2012/04/10121833.pdf>

Napredna mjera: Uspostavljanje novih zakonskih prava u cilju osnaživanja javnosti

Obrazloženje

Zakoni koji reguliraju pristup podacima i javnim spisima nisu ograničeni samo na upravljanje internim procesima koji se odnose na objavljivanje. Ovim se zakonima javnosti mogu dati dodatne ovlasti u pogledu nadzora kako bi se osigurao pristup i pružila podrška kontinuiranom poštivanju politika o otvorenosti podataka, pa čak i o kvalitetu i integritetu podataka. Ove ovlasti mogu biti u vidu prava na tužbu ili većih ovlasti ombudsmana, agencija za borbu protiv korupcije ili drugih mehanizama koji javnosti omogućavaju da istražuje i rješava sporove kada su u pitanju javni podaci.

Preporuke

Standardi i smjernice

- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>
- World Bank Open Data Toolkit (Alati za otvorene podatke, Svjetska banka), <http://data.worldbank.org/open-government-data-toolkit>

Primjeri iz svijeta

 U Indoneziji, pojedinci imaju pravo iskoristiti pravna sredstva u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama ako im se uskraćuju informacije.

Prema članu 4. indonežanskog Zakona o javnom informiranju iz 2008. godine, pojedinac ima pravo podnijeti tužbu sudu ako je spriječen da dobije informaciju ili ako mu se uskrati informacija na koju ima pravo.

- <http://ccrinepal.org/files/documents/legislations/12.pdf>

 Zakoni o slobodi pristupa informacijama u mnogim zemljama daju pravo građanima da tuže vladu u vezi sa zahtjevom za pristup informacijama.

Američki Zakon o slobodi pristupa informacijama, naprimjer, daje pojedincu pravo da tuži vladu ako nije dobio odgovor na zahtjev za pristup informacijama u određenom periodu.

- <http://www.justice.gov/oip/amended-foia-redlined.pdf>

 Neke zemlje, poput Kanade, imaju ombudsmana za slobodu pristupa informacijama, koji ima posebne zakonske izvršne ovlasti.

U Kanadi, povjerenik za informiranje istražuje žalbe na postupanje federalnih institucija kada su u pitanju zahtjevi za pristup informacijama i ima široke istražne ovlasti u smislu posredovanja između nezadovoljnog podnositelja zahtjeva za informacijama i državnih institucija. Kao ombudsman, povjerenik ne smije narediti da se žalba razriješi na određeni način, ali može prosljediti predmet Federalnom sudu na postupanje.

- <http://www.oic-ci.gc.ca/eng/abu-ans-what-we-do-ce-que-nous-faisons.aspx>

Napredna mjera: Proaktivno uključivanje u rad s korisnicima podataka i pružanje podrške

Obrazloženje

Mnoge od najuspješnijih inicijativa u pogledu otvorenih podataka ne završavaju se objavljivanjem otvorenih podataka i iščekivanjem ishoda. Kako bi se ostvario maksimalni utjecaj javnih informacija, ove inicijative podrazumijevaju proaktivan rad s građanima i krajnjim korisnicima kako bi se razumjele njihove potrebe i zahtjevi i kako bi se na njih odgovorilo. To bi moglo uključivati organiziranje ili podržavanje određenih događaja, radionica, hakatona, takmičenja i stipendija. Potrebno je imati i osoblje koje je posvećeno radu i komunikacijske kanale kroz koje se pruža podrška korisnicima podataka i posrednicima.

Preporuke

U cilju uključivanja korisnika, vlade mogu:

1. organizirati ili pružati podršku određenim događajima, radionicama, hakatonima, takmičenjima, stipendijama ili drugim inicijativama kako bi se olakšalo ponovno korištenje javnih informacija;
2. osigurati da postoje državni službenici koji su u mogućnosti proaktivno se uključiti u rad sa korisnicima podataka, da razumiju njihove zahtjeve i odgovore na njih (npr. na događajima ili preko odgovarajućih kanala na mreži);
3. uspostaviti namjenske komunikacijske kanale i osigurati resurse kako bi se ostvarila komunikacija s korisnicima podataka, kao što su profili na društvenim medijima, spiskovi e-mail adresa, vebinari i manifestacije.

Standardi i smjernice

- Open Data Definition, <http://opendefinition.org/>
- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>
- World Bank Open Data Toolkit (Alati za otvorene podatke, Svjetska banka), <http://data.worldbank.org/open-government-data-toolkit>
- World Wide Web Consortium, Objavljivanje otvorenih državnih podataka, <http://www.w3.org/TR/gov-data/>

Primjeri iz svijeta

 NASA je bila domaćin najvećem hakatonu na svijetu.

International Space Apps Challenge (Međunarodni hakaton za svemirske aplikacije) predstavlja masovnu saradnju na međunarodnom nivou usmjerenu na istraživanje svemira i traje preko 48 sati u gradovima širom svijeta. Manifestacija se organizira radi zajedničkog rješavanja problema u cilju iznalaženja relevantnih rješenja otvorenoga koda za globalne potrebe života na zemlji, ali i u svemiru. Tematske su cjeline: Zemlja, tehnologija u svemiru, let u svemir, robotika i asteroidi. NASA predvodi ovu globalnu saradnju, zajedno s brojnim vladinim saradnicima i preko 100 lokalnih organizacija.

- <https://2014.spaceappschallenge.org/about/>
- http://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/USA_O.pdf

 U Izraelu, vlada je sarađivala s kompanijom Google kako bi tranzitni podaci bili korisniji.

Data.gov.il jedinstveni je portal koji ima za cilj osigurati pristup podacima iz javnih evidencija koji su nastali na temelju informacija u posjedu vlade. Ideja je potaknuti civilno društvo i širu javnost na kreativno korištenje podataka tako što će imati alate za prezentaciju informacija, standardizirano preuzimanje i standardni APIs (aplikacijski programski interfejs).

Kada je Google Izrael pokušao koristiti ove podatke za kreiranje tranzitne aplikacije, utvrdio je da postoje brojne greške. Google Izrael je pomoću svojih alata za validaciju provjerio vladine baze podataka i dao preporuke za poboljšanja. "Tim e-vlade bio je vrlo otvoren za proces validacije i poboljšanja. Bilo je potrebno 6–10 mjeseci opetovanja sa vladom dok nismo kreirali tranzitnu kartu za 25.000 autobuskih stanica i 53 željezničke stanice širom zemlje."

- http://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Israel_0.pdf
- <http://www.Data.gov.il>
- <http://maps.google.co.Uk/intl/en/landing/transit/#dmy>

Napredna mjera: Zahtijevanje da se obaveze u pogledu otvorenih podataka odnose na sve organizacije koje obrađuju javne podatke

Obrazloženje

Vlade često koriste treće strane, subjekte, ugovarače i kvaziautonomne vladine agencije za obavljanje javnih usluga i kreiranje, upravljanje ili istraživanje informacija u posjedu vlade, ali korištenje vanjskih usluga ne bi trebalo blokirati pristup

tim informacijama. U cilju dosljednog postupanja s javnim podacima, potrebno je osigurati da se otvoreni podaci definiraju ne samo kao podaci koje posjeduje vlada, nego kao informacije koje su prikupljene, pohranjene, obrađene ili na neki drugi način spremljene u ime vlade.

Preporuke

1. Razgovarajte sa agencijama i ugovaračima o ulozi i vrijednosti otvorenih podataka u posjedu vlade.
2. Uključite zahtjeve u pogledu objavljivanja otvorenih podataka u grantove i ugovore sa kvazivladinim agencijama i drugim sličnim subjektima, kao što su višedržavne organizacije, subjekti koje sponzorira vlada, univerziteti koji se financiraju iz javnih izvora i samoregulatorne organizacije.
3. Navedite formate otvorenih podataka i odredbe o objavljivanju u ugovorima sa pružateljima usluga iz privatnog sektora.
4. Koristite rješenja otvorenoga koda (*open source solutions*) kad god je to moguće kako bi se omogućilo dijeljenje podataka.

Standardi i smjernice

- Open Data Guidelines for Procurement (Smjernice za otvorenost podataka u nabavkama), <http://sunlightfoundation.com/procurement/opendataguidelines>

Primjeri iz svijeta

 U SAD-u, Ured Bijele kuće za politiku nauke i tehnologije zahtijeva da federalne agencije koje financiraju istraživanja stave rezultate i osnovne podatke na raspolaganje javnosti.

Ured za politiku nauke i tehnologije u februaru 2013. izdao je memorandum *Bolji pristup rezultatima naučno-istraživačkog rada koji se finansira sa federalnog nivoa*, u kojem se navodi da su sve američke federalne institucije koje izdvajaju više od 100 miliona dolara godišnje za podršku istraživanju i razvoju javnosti dužne staviti na raspolaganje rezultate svakog (neklasificiranog) istraživanja, kao i osnovne podatke o istraživanju, u roku od godinu dana od objavljivanja.

- http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/microsites/ostp/ostp_public_access_memo_2013.pdf

 Američki grad Chicago priprema ugovorne odredbe u cilju unapređenja otvorenosti podataka u javnoj nabavci koja se odnosi na tehnologiju.

Politika otvorenih podataka grada Chicaga sadrži odredbu prema kojoj glavni službenik za upravljanje podacima saraduje sa glavnim službenikom za nabavke na izradi ugovornih odredaba za unapređenje politika otvorenih podataka u nabavkama koje se odnose na tehnologiju.

- http://www.cityofchicago.org/city/en/narr/foia/open_data_executiveorder.html

Inovativna mjera: Kreiranje jedinstvenih identifikatora za organizacije, stvari i mjesta

Obrazloženje

Mnogi skupovi podataka u posjedu vlade upućuju na druge subjekte – naprimjer, državni budžeti upućuju na ministarstva, registri kompanija upućuju na kompanije, registri dobrotvornih ustanova upućuju na dobrotvorne ustanove (koje također mogu uključivati kompanije), a tabele učinka obrazovanja upućuju na škole. Bez standardiziranog načina upućivanja na

organizacije, lokacije i stvari, unakrsne reference između različitih skupova podataka zahtijevaju unakrsno pretraživanje drugih kontekstualnih informacija. Neke analize može biti teško ili nemoguće uraditi zbog toga što slični nazivi mogu, ali i ne moraju upućivati na iste subjekte.

Primjena istih identifikatora za više izoliranih repozitorija podataka omogućuje povezivanje i bolju prilagodljivost podataka. Dva spojena skupa podataka imaju dodatnu vrijednost zato što se ne radi samo o zbiru njihovih dijelova.

Preporuke

1. Izradite smjernice za imenovanje i upotrebu jedinstvenih identifikatora za skupove podataka u posjedu vlade i subjekata na koje se upućuje.
2. Omogućite višekratnu upotrebu identifikatora za zajedničke skupove javnih subjekata, kao što su državna ministarstva, lokalne vlasti, škole i željezničke stanice.
3. Saradujte s vladama, putem tijela za standarde i drugih grupa koje rade na temelju konsenzusa, kako bi se objedinili jedinstveni identifikatori u ključnim područjima saradnje.

Standardi i smjernice

- 6 Degrees of Corporations (Šest stepena korporacija), <http://sunlightfoundation.com/sixdegrees/resources/>
- Open Data Guidelines for Procurement (Smjernice za otvorenost podataka u nabavkama), <http://sunlightfoundation.com/procurement/opendataguidelines>
- Fondacija Sunlight, Open Data Policy Guidelines (Smjernice za politiku otvorenih podataka), <http://sunlightfoundation.com/opendataguidelines/>
- World Wide Web Consortium, Linked Data (Povezani podaci), <http://WWW.W3.ORG/DESIGNISSUES/LINKEDDATA>

Primjeri iz svijeta

 Belgija je testirala sistem za izradu jedinstvenih identifikatora za adrese i ulice.

U okviru pilot-projekta “Međusobno povezivanje podataka o adresama na državnom i regionalnom nivou u Belgiji” analizirane su mogućnosti izrade jedinstvenih identifikatora za adrese i ulice u Belgiji.

- https://joinup.ec.europa.eu/svn/core_location/pilot/D5.2.1_Core_Location_Pilot-Interconnecting_Belgian_National_and_Regional_Address_Data.pdf

 Britanska vlada je objavila smjernice o upotrebi jedinstvenih identifikatora resursa.

Web-stranica britanske vlade data.gov.uk pruža smjernice o objavljivanju povezanih podataka/identifikatora jedinstvenih resursa u javnom sektoru u Velikoj Britaniji.

- <http://data.gov.uk/resources/uris>

 Bijela kuća (SAD) nalaže prepoznatljive URL za dokumente i podatke odbora.

Kako bi se osigurao lakši pristup američkim zakonima, Bijela kuća je 2011. godine donijela “Standarde za elektronsko objavljivanje dokumenata i podataka Bijele kuće i Odbora”. Ovi standardi nalažu da objavljene datoteke imaju stalne URL linkove.

- http://cha.house.gov/sites/republicans.cha.house.gov/files/documents/hearing_docs/2011_12_16_posting_standards.pdf

Upravljanje zapisima

 Glavni autor: [International Records Management Trust](#) (Međunarodna zaklada za upravljanje zapisima)

Uvod

Upravljanje zapisima je oblast upravljanja na kojoj leži odgovornost za sistematsku kontrolu izrade, prijema, održavanja, upotrebe i raspolaganja zapisima, uključujući procese za vođenje i čuvanje dokaza i informacija o poslovnim aktivnostima i transakcijama u vidu zapisa (ISO 15489).

Vođenje zapisima tradicionalno se smatralo rutinskom funkcijom službenika. Međutim, efikasno vođenje zapisa od ključnog je značaja za efikasno donošenje odluka, transparentnost i odgovornost.

Dobro vođenje zapisa omogućava stvaranje tačnih i pouzdanih zapisa, koji će ostati dostupni, iskoristivi i autentični sve dok je to potrebno kako bi se unaprijedile usluge, kontrola korupcije i jačanje demokratije. Od toga koristi imaju i oni koji zahtijevaju informacije, jer je osigurana potpunost i pouzdanost informacija, ali i oni koji posjeduju informacije, jer im je omogućeno da na lak način pronađu i preuzmu informacije kako bi zadovoljili svoje radne potrebe i obaveze u pogledu transparentnosti i odgovornosti.

U mnogim zemljama upravljanje državnim zapisima ne zadovoljava međunarodne standarde, a u nekim zemljama čak ne postoje ni najosnovnije kontrole upravljanja zapisima. Nadalje, usvajanje i upotreba digitalnih tehnologija često nadmašuje kapacitete za upravljanje digitalnim zapisima, što stvara nove izazove.

Zapise kojima se loše upravlja teško je locirati i provjeriti ili očuvati. To može dovesti do pogrešnih politika, neadekvatnih ili neodgovarajućih usluga, pogrešno plasiranih sredstava i prikrivanja prevare, uz ozbiljne posljedice po građane.

Uspješne politike otvorene vlasti, uključujući otvorene podatke i pravo na pristup informacijama, počivaju na valjanom upravljanju zapisima, te stoga zemlje počinju usmjeravati svoje programe upravljanja zapisima na način da podržavaju ciljeve otvorene vlasti.

Reference

ISO 15489:2001 Informacije i dokumentacija – upravljanje zapisima, http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=31908

Stručne organizacije

International Records Management Trust (Međunarodna zaklada za upravljanje zapisima), <http://irmt.org/>

International Council on Archives (Međunarodno vijeće za arhive), <http://www.ica.org/>

Alliance for Permanent Access (Alijansa za stalni pristup), <http://www.alliancepermanentaccess.org>

ARMA International, <http://www.arma.org/>

Association for Information and Image Management (Udruženje za upravljanje informacijama i imidžom), <http://www.aiim.org/>

Sažetak ilustrativnih obaveza

Početne

- usvajanje državne politike o upravljanju zapisima u skladu sa pravom na informacije i ciljevima otvorene vlasti
- uspostavljanje javne institucije za upravljanje javnim zapisima
- pružanje obuke o vođenju javnih zapisa u skladu sa pravom na informaciju za sve relevantne zvaničnike

Prijelazne

- izgradnja kapaciteta stručnjaka za upravljanje zapisima
- uključivanje upravljanja zapisima u specifikacijske kriterije za nove informatičke sisteme i nadogradnje

Napredne

- uspostavljanje centralnog digitalnog repozitorija za osiguravanje trajnog i stalnog pristupa javnim zapisima i podacima
- uspostavljanje standardiziranih zahtjeva za metapodatke u svim javnim institucijama

Inovativne

- razvoj strategije za osiguravanje kvaliteta otvorenih javnih baza podataka

Detaljne preporuke

Početna mjera: Usvajanje državne politike o upravljanju zapisima u skladu sa pravom na informacije i ciljevima otvorene vlasti

Obrazloženje

Državne politike za upravljanje zapisima određuju zahtjeve za sve javne organe prilikom uspostavljanja, upravljanja i čuvanja zapisa javnog sektora, što im omogućava da primijene planiran i dosljedan pristup. Politika će imati najveći utjecaj kada je usklađena sa politikama koje se primjenjuju na informacijsko-komunikacijske tehnologije, pravo na pristup informacijama i otvorene podatke.

Obično centralni organ odgovoran za upravljanje zapisima u okviru vlade treba definirati standarde i smjernice za uspostavljanje programa upravljanja zapisima i zahtijevati od svake javne institucije da uspostavi vlastitu jedinicu za upravljanje zapisima. Na taj se način upravljanje zapisima može razvijati kao ključna organizacijska funkcija slična funkcijama kao što su upravljanje ljudskim resursima i finansijama.

Preporuke

Državna politika upravljanja zapisima bi trebala:

1. razvijati se u konsultacijama sa akterima, uključujući one koji su odgovorni za upravljanje inicijativama otvorene vlasti, otvorenih podataka i prava na informaciju
2. definirati opće ciljeve i očekivanja u pogledu upravljanja zapisima
3. definirati zahtjeve za javne organe za dodjeljivanje ovlaštenja za upravljanje zapisima na višem nivou, razvijanje njihovih vlastitih politika upravljanja zapisima i uspostavljanje stručnih jedinica koje su u stanju upravljati zapisima
4. uključivati odredbe za izradu planova za čuvanje i uklanjanje zapisa, uzimajući u obzir pravne i finansijske potrebe i obaveze vlasti te administrativnu i historijsku vrijednost zapisa
5. uspostavljati opću odgovornost za praćenje usklađenosti sa relevantnim politikama i postizanje očekivanih rezultata
6. biti usklađena sa politikama kojima se podržava pravo na pristup informacijama, otvorena vlast i otvoreni podaci

Standardi i uputstva

- ISO 15489:2001 Informacije i dokumentacija – upravljanje zapisima, http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=31908
- ISO 30300:2011 Informacije i dokumentacija – sistem upravljanja zapisima, http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=53732

Primjeri iz svijeta

 Predsjednik Sjedinjenih Američkih Država je 2011. godine pokrenuo inicijativu na svim nivoima vlasti da se provede reforma politika i praksi upravljanja zapisima.

Predsjednički memorandum – Upravljanje javnim zapisima – potpisao je predsjednik Obama 2011, čime je na nivou cjelokupne izvršne vlasti pokrenut proces reformiranja politika i praksi upravljanja zapisima u Sjedinjenim Američkim Državama. Očekuje se da će ovi naponi poboljšati otvorenost i odgovornost zahvaljujući boljem dokumentiranju aktivnosti i odluka agencija, te pomoći izvršnim odjelima i agencijama da smanje troškove i rade efikasnije.

- <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/omb/memoranda/2012/m-12-18.pdf>

- U Meksiku su Nacionalni arhiv i Savezni institut za pristup javnim informacijama izdali zajedničke smjernice za organizaciju državnih arhiva.

Savezni Zakon o transparentnosti i pristupu javnim informacijama Meksika iz 2002. godine Nacionalnom je arhivu Meksika i Saveznom institutu za pristup javnim informacijama u Meksiku dodijelio zadatak izrade kriterija za katalogizaciju, klasificiranje i rukovanje administrativnim dokumentima. Jedina smjernica koju ovaj zakon daje spomenutim institucijama jest da se kriteriji za arhiviranje i čuvanje trebaju zasnivati na međunarodnim standardima i najboljim praksama. Savezni institut za pristup javnim informacijama i Nacionalni arhiv od tada su, naprimjer, stvorili automatski i integrirani sistem za alate za zahtjeve i kontrolu arhive, koji korisnicima omogućava lak pristup smjernicama o arhiviranju kao i lociranje dokumenata svih agencija.

- <http://inicio.ifai.org.mx/English/5%20IFAI%20and%20a%20culture%20of%20Transparency.pdf>

- Vlada Kanade 2007. godine izradila je novu politiku upravljanja informacijama.

Kanadska politika upravljanja informacijama iz 2007. godine nudi pristup upravljanju zapisima na svim nivoima vlasti. Politika navodi da pristup upravljanju informacijama i zapisima na svim nivoima vlasti podržava sposobnost menadžera da transformiraju organizacije, programe i usluge kao reakciju na nove potrebe Kanađana.

- <http://www.tbs-sct.gc.ca/pol/doc-eng.aspx?section=text&id=12742>

- Ujedinjeno Kraljevstvo izradilo je smjernice za javne organe za uspostavljanje njihovih vlastitih politika upravljanja zapisima.

U Ujedinjenom Kraljevstvu, Kodeks prakse upravljanja zapisima (član 46. Zakona o slobodi informacija iz 2000. godine) predstavlja politiku upravljanja zapisima za sve nivoje vlasti. On daje smjernice o dobrim praksama upravljanja zapisima kao i smjernice o revidiranju i transferu javnih zapisa u ured za arhivu u svrhu stalnog čuvanja. Nacionalni je arhiv objavio niz smjernica u cilju podrške preporuka dobrih praksi u tom kodeksu.

- <http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/information-management/rm-code-guide3.pdf>

Početna mjera: Uspostavljanje javnog organa odgovornog za upravljanje javnim zapisima

Obrazloženje

Važno je uspostaviti agenciju sa zakonskom obavezom upravljanja zapisima u javnom sektoru. To može biti nacionalni organ za zapise, arhivsko tijelo ili niz državnih ili lokalnih organa sa jednakim ovlaštenjima. Agencija mora imati jasan mandat da vodi upravljanje zapisima i pomogne u dokumentiranju odluka, aktivnosti i transakcija vlasti na povjerljiv način. Također, ona mora omogućiti dostupnost zapisa građanima kao temelja javnog povjerenja i otvorenosti.

Pored toga, važno je da veza između prava na pristup informacijama, otvorenih podataka i upravljanja zapisima bude jasna, te da se izbjegne stvaranje nedosljednih sistema za pristup informacijama [Dokenia, 2013]. Međunarodno vijeće za arhive podržalo je stav da nacionalni/državni arhivi trebaju imati istaknutu ulogu u omogućavanju upravljanja postojećim javnim zapisima, uključujući zapise u digitalnom obliku.

Preporuke

1. Usvojiti zakon o uspostavljanju organa za upravljanje zapisima. Zakon treba osigurati sljedeće:
  - Organ za upravljanje zapisima ovlašten je da izradi politike upravljanja zapisima za vlasti i da definira standarde dobrih praksi i kontrole kvaliteta upravljanja javnim zapisima u svim formatima.

- Organ ima ključna međuinstitucionalna ovlaštenja, a nije dio kulturnog sektora.
- Uloga organa je jedinstvena u poređenju sa drugim agencijama, npr. organom za informacijsko-komunikacijske tehnologije ili Uredom povjerenika za informacije, ali je uspostavljena bliska saradnja sa ovim i drugim relevantnim agencijama.
- Organ ima podršku viših nivoa vlasti, uključujući budžetsku podršku, za provođenje svog mandata, a posebno u pogledu otvorenih podataka, prava na pristup informacijama i programa informacijsko-komunikacijskih tehnologija / elektronske vlade.

Primjeri iz svijeta

 Organ za upravljanje zapisima u Republici Sierra Leone razvio je standarde i smjernice za vođenje zapisa državnih službenika i nastavnika.

Nakon konflikta u Republici Sierra Leone (1991–2002), sistem za upravljanje zapisima ove zemlje morao se skoro u potpunosti ponovo izgraditi. Projekt za poboljšanje upravljanja zapisima pokrenut je 2005. godine pomoću sredstava Ministarstva za međunarodni razvoj Ujedinjenoga Kraljevstva u cilju poboljšanja sistema upravljanja zapisima u zemlji.

Za početak, uspostavljen je tim za poboljšanje upravljanja zapisima kako bi se stvorila osnova za moguće unapređenje u upravljanju zapisima. Tim se bavio brojnim pitanjima, ali su zapisi o plaćama i osoblju u javnom sektoru bili njegov najveći prioritet. U prethodnom sistemu za upravljanje zapisima, naprimjer, bilo je teško odrediti nepostojeće radnike ili radnike koji su prešli obaveznu dob za penzioniranje, što je sistem izlagalo riziku zloupotrebe. Prethodni sistem također je onemogućavao efikasno upravljanje osobljem i planiranje dugoročnog razvoja osoblja, jer je bilo teško odrediti vještine, uslove za zapošljavanje i slobodna radna mjesta.

Tim je počeo organizirati datoteke osoblja po platnom spisku, kako u Uredu sekretara za zapošljavanje (koji je upravljao državnom službom) tako i u ministarstvima, odjelima i agencijama za zapošljavanje. Cilj je bio ubrzanje i olakšavanje provjera plaća, listi osoblja i obrazaca za socijalno osiguranje. Organizacija datoteka vezanih za plaće također omogućava određivanje zaposlenih za koje nisu postojale datoteke, tako da se datoteke mogu napraviti za sve državne službenike, uključujući i neimenovane zaposlenike. Ova strategija omogućila je smanjenje broja nepostojećih radnika sa platnih lista državne službe i naknadne uštede po pitanju javnih izdataka.

- http://www.irmt.org/documents/building_integrity/case_studies/IRMT_Case_Study_Sierra%20Leone.pdf

 U Tanzaniji, moderno zakonodavstvo omogućava nacionalnim arhivima da definiraju standarde za vođenje javnih zapisa.

U skladu sa Zakonom o zapisima i arhivima Tanzanije iz 2002. godine uspostavljen je Odjel za zapise i arhive. Uloga Odjela, koja je definirana ovim zakonom, uključuje obavezu da javni uredi slijede dobre prakse vođenja zapisa, uspostavljanje i provođenje procedura za blagovremeno uklanjanje javnih zapisa čija je vrijednost istekla, savjetovanje o najboljim praksama i uspostavljenim standardima vođenja zapisa u javnoj službi, te uspostavljanje i provođenje procedura za prijenos javnih zapisa radi njihovog očuvanja.

- <http://polis.parliament.go.tz/PAMS/docs/3-2002.pdf>

 U Ujedinjenom Kraljevstvu, Nacionalni arhiv i povjerenik za informacije zajedno su radili na razvijanju Kodeksa praksi za upravljanje zapisima.

U Ujedinjenom Kraljevstvu, Nacionalni arhiv i povjerenik za informacije razvili su Kodeks praksi za upravljanje zapisima kao dopunu odredbi iz Zakona o slobodi informacija Ujedinjenoga Kraljevstva iz 2000. godine. Njegova je svrha pomoći

organima da se pridržavaju zahtjeva Zakona o slobodi informacija koji se tiču uspostavljanja, upravljanja, uklanjanja, upotrebe i ponovne upotrebe zapisa i informacija.

- <http://aka.justice.gov.uk/downloads/information-access-rights/foi/foi-section-46-code-of-practice.pdf>

 Nekoliko zemalja ovlastilo je svoje nacionalne arhive da djeluju kao organi za upravljanje zapisima.

Kanada, Kina, Gana, Indija, Malezija, Tanzanija, Ujedinjeno Kraljevstvo i Sjedinjene Američke Države spadaju u red zemalja u kojima su nacionalni arhivi ovlašteni da djeluju kao organi za upravljanje zapisima.

Početna mjera: Organizirati obuku svih relevantnih službenika o rukovanju javnim zapisima u skladu sa pravom na informaciju

Obrazloženje

Kako bi službenici na adekvatan način provodili zakone o pravu na informaciju, moraju biti svjesni svojih zakonski propisanih odgovornosti.

Javni zvaničnici moraju biti u stanju pobrinuti se da se zapisi prikupljaju i čuvaju u pouzdanim sistemima za vođenje zapisa, tako da se na odgovarajući način kontrolira i planira njihovo čuvanje i uklanjanje, te da su zapisi izuzeti od prava na pristup informacijama zaštićeni u skladu sa zakonima o zvaničnim tajnama, privatnosti, autorskim pravima i drugim zakonima vezanim za informacije.

Iz praktičnih razloga ima smisla najprije početi obučavati službenike za informacije i drugo ključno osoblje. Međutim, vremenom je važno pružiti obuku svim zvaničnicima kako bi oni razumjeli svoje zakonski propisane obaveze te promovirali pružanje podrške službenicima za informacije i bolju saradnju s njima.

Vremenom bi svi zvaničnici trebali završiti sa pohađanjem barem nekoliko treninga o upravljanju zapisima i pravom na informaciju. To se može učiniti na različite načine, zavisno od toga kako se vodi državna služba u određenoj zemlji, tako što će se, naprimjer, moduli o pravu na informacije uključiti u stalne cikluse treninga koji se nude zvaničnicima, tako što će službenici za informacije obučavati ostalo osoblje u javnom organu ili tako što će se obuka o pravu na informaciju uvrstiti u početne kurseve za zvaničnike.

Preporuke

- Prepoznati potrebu za obukom i usmjeravanjem kako bi se državnim zvaničnicima omogućilo da pristupaju zapisima, bazama podataka i drugim informacijama za objavljivanje, te da pripremaju i ažuriraju izjave o dostupnosti informacija
- Nadzirati postojeće obuke i smjernice za upravljanje zapisima i odrediti komponente koje bi se trebale uključiti u obuku i smjernice izrađene za pravo na pristup informacijama, otvorenu vlast i otvorene podatke
- Pružiti osnovnu ali specijaliziranu obuku svim službenicima za informacije i osoblju u nezavisnom tijelu za nadzor. Vremenom se djelokrug treba proširiti, i to na način da svi zvaničnici (tj. osoblje javnih organa) prođu kroz neku vrstu obuke o pravu na informacije.
- Vršiti kontrolu obuka i datih smjernica kako bi se sačuvala njihova relevantnost i efikasnost

Standardi i uputstva

- ARTICLE 19 Training course for public officials (član 19, Program obuke za javne zvaničnike), http://https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/Publikacije_ostalih_pooblascencev/Article_19_foitainersmanual.pdf

- CLD Training course for public officials (CLD-ov Program obuke za javne zvaničnike), <http://www.law-democracy.org/live/wp-content/uploads/2012/08/Manual-Final.docx>

Primjeri iz svijeta

 Ured povjerenika za informacije Ujedinjenoga Kraljevstva razvio je niz materijala koji se mogu koristiti za obuke u javnom sektoru.

Internetska stranica Ureda povjerenika za informacije Ujedinjenoga Kraljevstva pruža niz materijala za obuku, uključujući kratke filmove o tome kako upravljati ličnim informacijama i kako se pridržavati Zakona o zaštiti podataka, Zakona o slobodi informacija i propisa o informacijama o okolišu Ujedinjenoga Kraljevstva.

- http://ico.org.uk/for_organisations/training

Prijelazna mjera: Izgradnja kapaciteta profesionalaca za upravljanje zapisima

Obrazloženje

Upravljanje zapisima stručna je oblast koja zahtijeva profesionalnu obuku i obrazovanje. Teorija i praksa upravljanja zapisima nastavljaju se brzo razvijati, a stručnjaci za zapise sve više moraju raditi sa stručnjacima za informacijsko-komunikacijske tehnologije na razvoju i provođenju novih ili unaprijeđenih sistema koji će široj javnosti omogućiti pristup informacijama. S obzirom na to da rade u timovima sa stručnjacima za otvorene podatke/pravo na pristup informacijama i informacijsko-komunikacijske tehnologije/elektronsku vladu, trebaju biti u stanju omogućiti vlastima i građanima da maksimalno povećaju vrijednost informacija koje se čuvaju u zapisima.

Preporuke

1. Odrediti izazove u upravljanju zapisima koji proistječu iz promjena na polju tehnologije, zakonodavstva i politika, praksi rada, teorije i očekivanja klijenata, te stručno znanje neophodno za rješavanje ovih izazova
2. Procijeniti neusklađenost između neophodnog i postojećeg stručnog znanja
3. Izraditi strategije za razvoj neophodnog stručnog znanja putem zapošljavanja, obuke, obrazovanja, programa stalnog stručnog razvoja, tehničkih projekata i lokalnih i međunarodnih partnerstava i partnerstava sa privatnim sektorom, tamo gdje je to primjenjivo
4. Osigurati budžetsku podršku za strategiju
5. Vršiti kontrolu programa usluga, organizacijskih struktura, opisa poslova, skala plaća itd. kako bi funkcija upravljanja zapisima zasigurno bila zastupljena na višim nivoima i kako bi profesionalna putanja stručnjaka za zapise bila jasno definirana

Primjeri iz svijeta

 Nacionalni arhiv Australije podržava razvoj kapaciteta Vlade Australije.

Nacionalni arhiv Australije podržava razvoj kapaciteta Vlade Australije time što nudi niz programa obuke i resurse, kao što su neposredne obuke, *online* učenje i stručni događaji. Arhiv je također u kontaktu sa stručnjacima i akterima u oblasti informacija i zapisa u Vladi Australije, industriji i obrazovnom sektoru.

- <http://www.naa.gov.au/records-management/capability-development/index.aspx>

Prijelazna mjera: Uključivanje zahtjeva upravljanja zapisima u specifikacijske kriterije za nove informatičke sisteme i nadogradnje

Obrazloženje

Brojne državne operacije koje su tradicionalno zavisile od informacija prikupljenih iz fizičkih zapisa postale su djelimično ili potpuno automatizirane. Kako vlade sve više koriste *online* izvore, zapisi u digitalnom obliku postaju osnova za vođenje poslovanja, služenje javnosti, upravljanje državnim resursima, mjerenje napretka i rezultata i zaštitu prava vlasti i drugih.

Tehnologija daje značajan doprinos poboljšanju državnih programa i usluga, postizanju razvojnih ciljeva i unapređenju strategija elektronske vlade. Međutim, u prevelikom broju slučajeva, informacijsko-komunikacijski sistemi uvode se bez ključnih procesa i kontrola za prikupljanje, dugoročno čuvanje i dostupnost digitalnih zapisa.

Važno je da organi za upravljanje zapisima blisko sarađuju sa stručnjacima za otvorene podatke/pravo na pristup informacijama i informacijsko-komunikacijske tehnologije/elektronsku vladu kako bi se zahtjevi upravljanja zapisima i podacima u potpunosti integrirali u nove ili izmijenjene sisteme vlasti. Funkcionalnost sistema neophodna za očuvanje autentičnosti i dostupnosti zapisa tokom vremena mora biti definirana u zahtjevima upravljanja zapisima. Time bi se također omogućila tačna i brza obrada zahtjeva za informacijama, u skladu sa zahtjevima definiranim zakonom i politikom.

Preporuke

1. Razviti funkcionalne zahtjeve upravljanja zapisima tokom njihovog životnog ciklusa u skladu sa međunarodnim standardima
2. Razmotriti sisteme i formate otvorenih izvora zapisa u kontekstu digitalnog čuvanja i dugoročnih potreba pristupa [vidjeti mjeru – Uspostavljanje državnog digitalnog repozitorija]
3. Utvrditi postojeće i planirane državne sisteme koji stvaraju zapise i baze podataka
4. Pobriniti se da su funkcionalni zahtjevi integrirani postojeće i planirane sistema upravljanja zapisima te u naredne faze ciklusa razvoja sistema (npr. testiranje, provođenje, proizvodnja, evaluacija)
5. Dodijeliti odgovornost za upravljanje zapisima i bazama podataka stvorenih u sistemima
6. Razviti i primijeniti standarde i procedure upravljanja zapisima i bazama podataka tokom njihovog životnog ciklusa
7. Obučiti stručno osoblje, korisnike sistema i one koji zapise i baze podataka stavljaju na raspolaganje javnosti kako bi se osiguralo da se zahtjevi vođenja zapisa i dalje poštuju
8. Vršiti reviziju usklađenosti, po mogućnosti u kontekstu revizija sistema, kako bi se prilikom izrade sistema poštovali zahtjevi
9. Provesti kontrolu funkcionalnih zahtjeva i ažurirati ih po potrebi

Standardi i uputstva

- Integriranje upravljanja zapisima u informacijsko-komunikacijske sisteme, http://www.irmt.org/documents/educ_training/term%20resources/IRMT_Good_Practice_Indicators.pdf
- MoReq2010, <http://www.moreq2.eu/home>
- Principi i funkcionalni zahtjevi za zapise u elektronskom uredskom okruženju (ISO 16175), http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?csnumber=55791

Primjeri iz svijeta

 Nacionalni arhiv Australije razvio je smjernice za upravljanje elektronskim zapisima.

Nacionalni arhiv Australije razvio je niz smjernica za osoblje agencija Vlade Australije koje učestvuju u razmatranju sistema za upravljanje elektronskim zapisima, planiranje i upravljanje njegovim provođenjem. Ove smjernice odnose se na ključna razmatranja vezana za provođenje sistema upravljanja elektronskim dokumentima i zapisima, lekcije koje su naučile agencije Vlade Australije, kontrolnu listu provođenja sistema upravljanja elektronskim dokumentima i zapisima, informacije za viši menadžment i studije slučaja iz raznih agencija.

- <http://www.naa.gov.au/records-management/agency/digital/EDRMS/index.aspx>

 Nacionalni arhiv Holandije razvio je niz funkcionalnih zahtjeva upravljanja informacijama i arhivima državnih organizacija.

Škola arhiva Holandije razvila je niz funkcionalnih zahtjeva upravljanja informacijama i arhivima u državnim organizacijama. Ovaj niz funkcionalnih zahtjeva uspostavlja standardni uslov koji arhivi moraju ispuniti prilikom pružanja informacijskih usluga, u skladu sa Zakonom o arhiviranju Holandije i u skladu sa standardom Holandije NEN-ISO 15489-1.

- <http://en.nationaalarchief.nl/information-management-and-creation-of-archives/records-management/standards-for-records->

 Vlada savezne države New South Wales ima strategiju kojom garantira zaštitu i upravljanje digitalnim javnim zapisima.

Future Proof je inicijativa za upravljanje javnim zapisima Vlade savezne države New South Wales u Australiji. Strategija *Future Proof* izrađena je 2007. godine kako bi se osigurala zaštita i upravljanje digitalnim javnim zapisima. Internetska stranica inicijative – futureproof.records.nsw.gov.au – postala je centralizirani izvor informacija o nizu pitanja vezanih za vođenje zapisa relevantnih za javni sektor države New South Wales i vođenje digitalnih zapisa općenito. Također, ona sadrži blog *Future Proof*, koji predstavlja komunikacijski alat za pitanja vođenja digitalnih zapisa.

- <http://futureproof.records.nsw.gov.au/our-top-10-tips-for-a-great-edrms-implementation>

 Državni arhiv savezne države Queensland razvio je smjernice za pomoć državnim organima pri planiranju uvođenja elektronskog sistema za upravljanje dokumentima i zapisima.

Državni arhiv države Queensland razvio je smjernice za pomoć državnim organima pri planiranju uvođenja elektronskog sistema za upravljanje dokumentima i zapisima. Alat je posebno namijenjen glavnim službenicima za informacije i ostalom višem menadžmentu za informacije te informatičkim menadžerima koji provode ili razmatraju provođenje sistema za upravljanje elektronskim zapisima.

- <http://www.archives.qld.gov.au/recordkeeping/grkdownloads/documents/edrms.pdf>

Napredna mjera: Uspostavljanje centralnog digitalnog repozitorija za pružanje stalnog, trajnog pristupa javnim zapisima i podacima

Obrazloženje

Digitalni zapisi odluka, aktivnosti i transakcija vlasti trebaju biti sačuvani zbog njihove dokazne vrijednosti, ali vremenom zapise postaje teško prikupljati i njima upravljati. Oni mogu uključivati standardne uredske dokumente, elektronsku poštu, slike, videouratke i druge formate. Digitalno čuvanje nosi sa sobom izazove kao što je prepoznavanje formata, očuvanje softvera i kompatibilnost i degradacija digitalnih medija.

Digitalni repozitoriji su način da se osigura dugoročan pristup digitalnim zapisima, uz zaštitu pouzdanosti, osiguravanje mogućnosti praćenja porijekla podataka koji su iz njih izvedeni, te pružanje garancija da zapisi i podaci nisu kompromitirani. Nacionalni arhivi, uz njihovu zakonsku odgovornost za zaštitu i očuvanje javnih zapisa, predstavljaju odgovarajuće organe za izradu digitalnih repozitorija za javne informacije.

Repozitoriji trebaju koristiti otvorene standarde i formate kako bi njihov sadržaj ostao dostupan tokom vremena. Postoje međunarodno priznati standardi kojima se vode organizacije prilikom uspostavljanja pouzdanih digitalnih repozitorija (TDR) (ISO 14721) i njihove certifikacije (ISO 16363) u cilju osiguravanja tehničke i organizacijske solidnosti dugoročnih inicijativa očuvanja i brige za digitalne zapise.

Preporuke

1. Ocijeniti stvaranje zapisa u vladi, uz fokusiranje na ključne transakcijske stavke u slučajevima kada se informacije proizvode putem procesa ili sistema
2. Preispitati formate digitalnih zapisa u vladi i zahtjeva za njihovo upravljanje i očuvanje
3. Procijeniti informatičku infrastrukturu i kapacitete vezane za trenutnu i predviđenu proizvodnju digitalnih informacija
4. Pronaći i razviti rješenja za digitalni repozitorij koji zadovoljava potrebe vlasti za informacijama i koji je u skladu sa regulatornim okruženjem
5. Razviti procese za prijem digitalnih zapisa od državnih ministarstava, uključujući zahtjeve vezane za metapodatke i format
6. Razviti politike i procedure koje će osigurati da se digitalnim zapisima upravlja i da se oni čuvaju nakon što budu pohranjeni u digitalni repozitorij
7. Definirati pravila za identificiranje i ovlaštenje korisnika sistema, dodjeljivanje prava pristupa i upravljanje njima i uspostavljanje logova i revizijskih tragova
8. Zahtijevati da nezavisno treće lice certificira digitalne repozitorije kao pouzdane digitalne repozitorije
9. Uspostaviti programe praćenja i revizije kako bi se dokazalo da repozitorij ispunjava standarde pouzdanog digitalnog repozitorija

Standardi i uputstva

- Digital Repository Audit Method Based On Risk Assessment (Metod revizije digitalnog repozitorija na osnovu procjene rizika (DRAMBORA), <http://www.repositoryaudit.eu/>)
- Nestor-Catalogue of Criteria for Trusted Digital Repository (Nestor katalog kriterija za pouzdani digitalni repozitorij), http://files.d-nb.de/nestor/materialien/nestor_mat_08-eng.pdf)
- Open Archival Information System (OAIS) (ISO 14721) (Otvoreni sistem arhiviranja informacija (OAIS) (ISO 14721)), http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=57284)

- Repository Audit and Certification (ISO 16363) (Revizija i certifikacija repozitorija (ISO 16363)), http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?csnumber=56510
- Trusted Digital Repository: Attributes and Responsibilities (2002) (Pouzdana digitalni repozitorij: karakteristike i odgovornosti (2002)), <http://www.oclc.org/content/dam/research/activities/trustedrep/repositories.pdf?urlm=161690>
- Trustworthy Repository Audit & Certification: Criteria and Checklist (Pouzdana revizija i certifikacija repozitorija: kriteriji i kontrolna lista), http://www.crl.edu/sites/default/files/d6/attachments/pages/trac_0.pdf

Primjeri iz svijeta

- Novi Zeland daje opcije za poboljšanje digitalnog repozitorija u svom Akcionom planu za digitalni kontinuitet.

Arhiv Novog Zelanda objavio je Akcioni plan za digitalni kontinuitet. Cilj akcionog plana koji se odnosi na digitalne informacije u javnom sektoru jest osigurati pouzdanost i dostupnost digitalnih informacija javnog sektora kada je to potrebno, sada i u budućnosti. Kada je riječ o sistemu digitalnih repozitorija, akcioni plan sadrži nekoliko akcionih stavki koje treba razmotriti: (1) provođenje Nacionalnog digitalnog arhiva naslijeđa; (2) korištenje investicije javnog sektora u postojeće inicijative digitalnoga kontinuiteta; (3) osiguravanje da javni sektor Novog Zelanda ima sveobuhvatan kapacitet arhiviranja i (4) istraživanje međuagencijske infrastrukture za skladištenje i povlačenje digitalnih informacija.

- <http://archives.govt.nz/advice/government-digital-archive-programme/digital-continuity-action-plan/html-version>

- Norveška je uspostavila centralni digitalni repozitorij putem svojih inicijativa Noark5 i digitalne arhive.

U Norveškoj, Ministarstvo za državnu upravu, reformu i crkvena pitanja nudi elektronski sistem javnih zapisa, što odražava posvećenost Vlade Norveške transparentnosti i demokratiji u javnom sektoru. Centralne državne agencije koriste ovaj alat na dnevnoj osnovi za objavu metapodataka o zapisima koje stvaraju *online* kako bi korisnici mogli pronaći dokumente relevantne za njihove interese i dostaviti zahtjeve za uvid u te dokumente. Kada su ovi dokumenti stari nekoliko godina, Nacionalni arhiv Norveške prima zapise od ministarstava putem strukture digitalnog repozitorija. Nacionalni arhiv je 2011. godine razvio aplikaciju za pametne telefone kako bi omogućio javni pristup zapisima i podacima direktno iz svojih repozitorija.

- <http://www.arkivverket.no/eng/Public-Sector/Noark/Noark-5-English>
- http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/mow/VC_Thurston_26_plenary1.pdf

Napredna mjera: Uspostavljanje standardiziranih zahtjeva za metapodatke u svim organima vlade

Obrazloženje

Digitalni zapisi i baze podataka moraju se čuvati sa dovoljno kontekstualnih informacija (metapodataka) koje će omogućiti da se vremenom oni mogu identificirati na jedinstven način te da im se može pristupiti kako bi se revizijom evidencije o aktivnostima mogla garantirati pouzdanost. Standardizirani zahtjevi za metapodatke ograničavaju količinu resursa koji će biti potrebni za čišćenje ili dopunu metapodataka zapisa prilikom konsolidiranja zapisa ili njihovog premještanja iz sistema u sistem. Brojne su organizacije uspostavile svoje standardizirane zahtjeve za metapodatke u funkcionalne zahtjeve za vođenje zapisa.

Preporuke

1. Procijeniti način na koji se stvaraju, prikupljaju i koriste zapisi, podaci i metapodaci u vladi
2. Odrediti osnovni niz elemenata metapodataka neophodnih za dokumentiranje originalnoga konteksta i funkcije koju zapisi dokumentiraju
3. Konsultirati se sa interesnim stranama, uključujući više državne službenike i tehničko osoblje, kako bi se identificirali odgovarajući elementi metapodataka
4. Razviti zahtjeve vezane za metapodatke i njihovo izdavanje kao standarda i/ili njihovo uvrštavanje u postojeće standarde za upravljanje zapisima
5. Pobrinuti se da svaka nabavka sistema uključuje zahtjev za ispunjenje standarda metapodataka, naprimjer tako što će pridržavanje standarda biti obavezno za državne sisteme
6. Raditi sa revizijskim i evaluacijskim grupama da bi se osiguralo odgovarajuće provođenje zahtjeva vezanih za metapodatke

Standardi i uputstva

- ISO 23081-2:2009 Informacije i dokumentacija – procesi upravljanja zapisima – metapodaci za zapise, http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=50863

Primjeri iz svijeta

 U Norveškoj vladin softver mora zadovoljiti standard za arhive Norveške.

Noark, koji predstavlja skraćenicu termina 'standard za arhive Norveške' obavezan je standard za javna tijela od 1999. godine kada je u Norveškoj uveden Propis o arhivima. Noark 5, koji se oslanja na prethodne Noark standarde, definira zahtjeve vezane za strukturu zapisa, metapodatke i funkcionalnost, ali ne sadrži nikakve obavezujuće propise o tome kako se oni zapravo trebaju ispuniti pri razvoju sistema. Noark 5 stoga ne definira sistem, već omogućava različita rješenja.

- <http://arkivverket.no/arkivverket/Offentleg-forvalting/Noark/Noark-5/English-version>
- http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/mow/VC_Thurston_26_plenary1.pdf

 Sjedinjene Američke Države su razvile diskrecijske standarde za vođenje zapisa koji uključuju sheme metapodataka.

S obzirom na visoki nivo odobravanja standarda Ministarstva odbrane DOD 5015.2 od Ministarstva odbrane, prodavači sistema za upravljanje digitalnim zapisima dobrovoljno su odabrali da se pridržavaju standarda i koriste ga kao marketinšku prednost prilikom natjecanja na tenderima za sisteme nabavki za Vladu SAD-a.

- <http://www.archives.gov/records-mgmt/initiatives/dod-standard-5015-2.html>

Inovativna mjera: Izrada strategije za osiguravanje kvaliteta baza podataka otvorene vlasti

Obrazloženje

Inicijative otvorenih podataka u velikoj mjeri zavise od kvaliteta, pouzdanosti i dostupnosti javnih zapisa iz kojih se baze podataka izvode. Ukoliko izvorni zapisi nemaju integritet, onda ni podaci koji se preuzimaju iz zapisa neće imati integritet.

Može biti teško odrediti kvalitet i integritet podataka kada su procedure za upravljanje i procjenu kvaliteta i integriteta zapisa slabe ili nepotpune. Kada postoje odgovarajuće kontrole upravljanja zapisima i podacima i efikasni standardi i procedure za osiguravanje kvaliteta, javnost i državni zvaničnici mogu biti sigurni da su podaci preuzeti iz zapisa pouzdani i da postoji sveobuhvatan dokumentarni zapis državnih aktivnosti.

Preporuke

1. Prepoznati državne aktivnosti koje stvaraju baze podataka koji se mogu staviti na raspolaganje kao dio inicijativa za otvorene podatke
2. Procijeniti kvalitet i integritet baza podataka u kontekstu kvaliteta i integriteta izvornih zapisa (korištenje modela i tehnika za procjenu rizika kada je to primjenjivo)
3. Izraditi standarde i procedure za kontrolu kvaliteta zapisa na osnovu međunarodnih standarda i praksi i osigurati blisku vezu sa standardima za kontrolu kvaliteta uspostavljenih za baze podataka vlade
4. Razviti i primijeniti standarde i procedure za upravljanje dokumentarnim odnosom između baza podataka i drugih zapisa koji dokumentiraju određenu aktivnost ili program
5. Pobrinuti se da je osoblje koje stvara ili stavlja na raspolaganje baze podataka obučeno za primjenu standarda i procedura
6. Uspostaviti strategije praćenja i usklađenosti kako bi se mogao pratiti integritet i kvalitet baza podataka i izvornih zapisa i kako bi standardi i prakse kontrole kvaliteta ostali relevantni i efikasni

Standardi i uputstva

- The Digital Curation Centre (Centar za digitalnu arhivu), <http://www.dcc.ac.uk/>
- UK Data Archive directory to sources on the management of valuable datasets (Direktorij Arhive podataka Ujedinjenoga Kraljevstva za izvore za upravljanje vrijednim bazama podataka), <http://data-archive.ac.uk/create-manage/document/resources>

Primjeri iz svijeta

- Arhiv Novog Zelanda razvio je vodič “Upravljanje bazama podataka”, koji daje određene smjernice za upravljanje bazama podataka u organizacijama javnog sektora.

Arhiv Novog Zelanda objavio je *fact sheet* ‘Upravljanje bazama podataka’, koji daje određene smjernice za upravljanje bazama podataka u organizacijama javnog sektora. To objašnjava zašto je upravljanje bazama podataka važno i daje smjernice za efikasno upravljanje bazama podataka.

- <http://archives.govt.nz/advice/continuum-resource-kit/continuum-publications-html/f20-managing-datasets>